

Euthanasie in België

Ethische top of de donkere krochten van een kille samenleving?

Op 27 november 2013 keurden de Verenigde commissies voor de Justitie en voor de Sociale Aangelegenheden van de Senaat een wetsvoorstel goed waarbij minderjarigen de mogelijkheid krijgen om voor euthanasie te kiezen. Toch maakt dit voorstel grote kans om in de top tien van wetgeving te geraken die in de praktijk nauwelijks toepasbaar zal zijn, al was het maar omwille van de verschillende tegenstrijdigheden en de brede interpretatiemogelijkheden die de tekst oproept.

De tekst is aangenomen door de voltallige Senaat op 12 december 2013. De meeste wetsvoorstellen in ons land zijn het resultaat van een compromis, wat gezien de complexe politieke verhoudingen in ons land niet ongevoelbaar mag worden genoemd.

Vaagheid

De huidige euthanasiewetgeving blinkt reeds uit in vaagheid met niet te controleren voorwaarden waarbij algemene begrippen zoals "ondraaglijk lijden" of "medisch uitzichtloze toestand" op een dermate uitgebreide wijze worden toegepast dat zowat iedere burger in aanmerking komt voor deze nieuwe weldaden van de medische sector.

De voorbije maanden haalden zelfs enkele sprekende voorbeelden de wereldpers, zoals een patiënt met anorexia die klaar was met het leven en een arts bereid vond om de dodelijke ingreep uit te voeren, de gezamenlijke euthanasie van twee andersvalide broers, de keuze van een gevangene voor de zelfgekozen dood omdat hij nauwelijks enig uitzicht heeft op een aangepaste behandeling, de radeloze moeder die het niet meer zag zitten en, zonder enig overleg met de naaste familie, haar wens om te worden gedood ingewilligd zag, de euthanasie van een man wiens leven ondraaglijk was door een mislukte transsexuele operatie,....

Om zich een beeld te vormen van de problematiek heeft de Senaat een aantal hoorzittingen georganiseerd met de betrokkenen uit de zorgsector en enkele prominente juristen. Tijdens die bijeenkomsten kwam niet alleen de uitbreiding naar minderjarigen aan bod, maar werden ook de voorstellen

besproken rond euthanasie bij mensen met dementie en de invoering van een doorverwijzingsplicht voor artsen die deze praktijken niet willen toepassen.

Wilsbekwaamheid

Een eerste heikel punt is de leeftijd waarop jongeren zelf wilsbekwaam worden geacht om een dergelijke beslissing te kunnen nemen. Aanvankelijk werd geopteerd voor het invoeren van een leeftijdsgrens, maar uiteindelijk werd het criterium van de wilsbekwaamheid naar voren geschoven. Het meest gehoorde argument voor deze oplossing luidt dat op lij-

Misschien zit er zelfs een recht op sterven in, waarbij mensen die klaar zijn met het leven kunnen kiezen voor het zelfgekozen einde

den geen leeftijd staat. Kinderen van heel jonge leeftijd kunnen inderdaad evenveel pijn en miserie ervaren als volwassenen. Als je op jonge leeftijd geconfronteerd wordt met een slepende ziekte en de dood die op een bepaald ogenblik onafwendbaar lijkt, heeft men dikwijls een andere en mogelijk meer volwassen kijk op de situatie dan leeftijdsgenoten.

De voorwaarde van de wilsbekwaamheid schuift het hele probleem echter gewoonweg door naar de artsen en/of het medische team en de ouders, waarbij het heel onzeker is op welke basis of criteria een kind al dan niet wilsbekwaam zal worden verklaard. Tijdens de hoorzittingen werd alvast niet duidelijk hoe een dergelijk begrip op enige wijze kan worden geobjectiveerd.

Vetorecht

De veronderstelde wilsbekwaamheid van het kind wordt echter voor een groot stuk teniet gedaan door het vetorecht waarover de ouders zullen beschikken. Een dergelijk veto gaat in tegen de meest essentiële voorwaarde van de euthanasiewetgeving, namelijk het

zelfbeschikkingsrecht van het individu. Langs de ene kant zou het kind wilsbekwaam zijn om zijn eigen dood te vragen, langs de andere kant kunnen de ouders die keuze blokkeren. Bovendien beïnvloeden vader en moeder, al dan niet goed bedoeld, de beslissing van hun kind vaak ingrijpend, al was het maar door hun vanzelfsprekende rol van ouder en opvoeder.

Uit de schaarse praktijksituaties blijkt vaak dat ouders het verzoek tot euthanasie al dan niet indirect formuleren (wat zelfs te begrijpen valt, gezien de zeer moeilijke situatie waarin ouders zich bevinden met een lange lijdensweg van ziekenhuizen en therapieën). En hoe ga je om met de complexe situaties in gezinnen of de eventuele tegenstelling tussen de ouders bij het nemen van dergelijke fatale beslissingen?

Fysiek en psychisch lijden

De voorgestelde tekst voorziet ook een onderscheid tussen het fysiek en psychisch lijden van de minderjarige. Voorstanders hebben ons steeds terecht duidelijk willen maken dat het verschil tussen deze twee vormen van lijden zeer moeilijk kan worden bepaald. Ook kankerpatiënten in een terminale fase halen dikwijls het psychisch lijden aan als voornaamste reden voor de zelfgekozen dood. Maar blijkbaar kan men die tweedeling wel duidelijk afbakenen bij minderjarigen. De aangehaalde verantwoording ("vermijden dat kinderen met liefdesverdriet zouden kiezen voor euthanasie") is het nauwelijks waard om met een degelijke argumentatie te weerleggen. Als de huidige voorwaarden dan toch zo strikt en dermate streng zijn, hoe zouden er misbruiken kunnen ontstaan? En wat met meerderjarigen die wel zouden kiezen voor euthanasie omwille van een stuk gelopen relatie? Is dat dan plots wel een valabele reden?

Verskil in behandeling

Tot slot rijst de vraag of het verschil in behandeling tussen een minderjarige en een volwassene die zich in dezelfde voorwaarden bevindt, wel kan worden verantwoord. Uiteindelijk zouden de wilsbekwaamheid, de criteria rond bijvoorbeeld de medische uit-

zichtloosheid of het ondraaglijk lijden, toch dezelfde moeten zijn voor elke burger in dit land. Een wetgever kan moeilijk een dergelijk verschil op ethisch vlak in stand houden.

Het invoeren of wijzigen van een wettekst voor een zeer beperkt aantal casussen (niemand heeft enig zicht om hoeveel concrete gevallen het gaat) kan nauwelijks worden gerechtvaardigd, zeker als het een keuze tussen leven en dood betreft. In zeer extreme situaties waarbij de arts voor een verscheurend dilemma staat, kan steeds een beroep worden gedaan op het juridische begrip 'noodtoestand'. Biedt dit 100% rechtszekerheid voor diegene die de ultieme daad toepast? Zeker niet, maar een arts die in eer en geweten handelt, zal ook geen enkele moeite hebben om zijn handelen te laten toetsen door de rechterlijke macht.

Recht op sterven

Deze symboolwetgeving moet naar mijn mening vooral de weg openen voor grotere en veel belangrijkere 'trofeeën', onder meer de uitbreiding naar euthanasie voor dementerenden in alle fasen van de ziekte en de invoering van een doorwijsplicht voor artsen die niet willen meewerken aan deze dodende praktijken. Die voorstellen tot aanpassingen zullen hoogstwaarschijnlijk pas na de verkiezingen van 2014 op de politieke agenda worden geplaatst.

Misschien zit er zelfs een recht op sterven in, waarbij mensen die klaar zijn met het leven in alle rust en met de hulp van onze hoogtechnologische geneeskunde kunnen kiezen voor het zelfgekozen einde via het toebrengen van dodende producten. In Nederland woedt het debat al volop met initiatieven zoals 'Uit Vrije Wil'.

Volgens sommigen bevindt België zich dankzij onze bijna perfecte euthanasiewetgeving aan de ethische top. Of glijdt ons land misschien toch eerder af naar de donkere krochten van een kille samenleving waarbij onder het mom van zelfbeschikking en zonder nauwelijks enige tegenstem of kritische reflectie mensen de dood worden ingestuurd?

Patrick Garré Merelbeke

Artsenkrant

Weekblad voorbehouden aan het medisch corps

Parait également en français sous le titre "Le Journal du Médecin"

Hoofdreducteur

Peter Backx – peter.backx@actuamedica.be

Adjunct-hoofdreducteur

Veerle Caerels – veerle.caerels@actuamedica.be

Eindredactie

Henk Van Nieuwenhove – henk.van.nieuwenhove@actuamedica.be

Redactie

Pierre-Alain Belpaire, Wouter Colson, Nathalie Degand, Nicolas de Pape, Manuel Di Pietrantonio, Karolien Van de Velde, Kari Van Hoorick
 ☎ 02-702.70.36, ak@actuamedica.be

Vaste medewerkers

Dr. Jean Andris, Peter Anthonissen, Katia Belloy, Claude Biéva, Erik Brusten, Michelle Cooreman, Johan Copermans, Patrick De Neve, Désirée De Poot, Tom Eelen, Stefan Eraly, Dr. Maurice Einhorn, Thierry Goorden, Jasper Janssens, Geert Magiels, Geneviève Ostyn, Peter Raeymaekers, Bernard Roisin, Dr. Jean-Marie Segers, Boudewijn Van Houten, Apr. Heidi Van de Keere, Ludwig Verduyn, Dr. Guy Verhulst, Christine Vuegen, Johan Waelkens

Art director & hoofd van de productie

Viviane Claes – viviane.claes@actuamedica.be

Vormgeving

Philippe Ossemann, Ivan Petrovic, Antonio Zamora

Druk:

Roularta Printing

Zoekertjes:

Guido Marit
 guido.marit@actuamedica.be

Personeelsadvertenties

Emily Deglas – emily.deglas@actuamedica.be

☎ 02-702.70.33

Jaarabonnement

Prijs: 120 euro – ☎ 078-35.33.13

Adreswijzigingen: ENKEL per e-mail naar circulation@actuamedica.be

De artikels, foto's, tekeningen en andere illustraties, opgenomen in het redactionele gedeelte van "Artsenkrant", bevatten geen publiciteit. Bedrijven en producten worden enkel ter inlichting vermeld. Alleen de auteurs/adverteerders zijn verantwoordelijk voor de artikels, foto's, illustraties, ideeën en de advertenties die in "Artsenkrant" verschijnen. Alle rechten van vertaling, overname en reproductie – op welke wijze dan ook – zijn voorbehouden voor alle landen. Pagina's met een gekleurde achtergrond vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redactie.

Commerciële afdeling

Product manager

Virginie Meysmans – virginie.meymans@actuamedica.be

Account managers

Griet Berckmans, Caroline Louis, Elke Van Rode, Dominique Van Peteghem

Front Office Manager

Emily Deglas – emily.deglas@actuamedica.be – ☎ 02-702.70.33

Artsenkrant is een uitgave van actuamedica

Medisch directeur: Dr. Christian Cottriau

Directeur van de redactie: Peter Backx

Verantwoordelijke uitgever

Ben Houdmont – Raketstraat 50 – 1130 Brussel

Hoofdreducteur **Specialistenkrant**

France Dammel – france.dammel@actuamedica.be

www.artsenkrant.com

Content manager: Jorgen Vanderdood

jorgen.vanderdood@actuamedica.be

Member of

EB PRESS

Aangesloten bij de Unie Van Uitgevers van de Periodieke Pers en Intekenaar

